

I. Εισαγωγή/Αρμοδιότητες της Επιτροπής

Η Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων απαρτίζεται από πέντε κρατικούς λειτουργούς και πέντε ιδιώτες - μέλη του Παγκύπριου Συνδέσμου Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων και λειτουργεί ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με βάση τον Περί Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμο 117 του 1989. Οι κρατικοί λειτουργοί διορίζονται από τα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας και Πολιτισμού, Υγείας και Οικονομικών.

Σκοπός της Επιτροπής είναι η προώθηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική υστέρηση στην Κύπρο. Οι κυριότερες αρμοδιότητές της, όπως περιγράφονται στο άρθρο 6 του Νόμου 117/89, είναι:

- Η καταγραφή όλων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και η τήρηση Μητρώου με αναφορά στο είδος της αναπηρίας και οτιδήποτε άλλο σχετικό με τον ίδιο τον ανάπηρο, την οικογένεια του και την περιουσία του.
- Η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους.
- Η παρακολούθηση των ενεργειών και μέτρων που λαμβάνονται από τμήματα, λειτουργούς, οργανώσεις και άτομα, σχετικά με τα προβλήματα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.
- Ο καταρτισμός προγραμμάτων σε συνεργασία με αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για την υλοποίηση στην πράξη των διακηρυχθέντων δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και ο καθορισμός προτεραιοτήτων, ανάλογα με τη σοβαρότητα και την οικονομική δαπάνη η οποία συνεπάγεται από την εφαρμογή ή υλοποίηση των δικαιωμάτων.

- Η τήρηση Μητρώου όλων των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που ασχολούνται με νοητικά καθυστερημένα άτομα.
- Η επιθεώρηση και αξιολόγηση σε συνεννόηση με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, ιδρυμάτων και χώρων όπου διαμένουν ή εργοδοτούνται άτομα με νοητική καθυστέρηση και η υποβολή σχετικών εκθέσεων.
- Η φροντίδα για την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη διαμονή και γενικά την ευημερία των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.
- Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα άτομα με νοητική καθυστέρηση και στις οικογένειές τους.
- Η καθοδήγηση ενδιαφερομένων για παροχή υπηρεσιών σε άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- Η τήρηση στατιστικών και άλλων πληροφοριών για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- Ο καταρτισμός καταλόγου διαχειριστών και επιτρόπων περιουσιών ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

II. Δραστηριότητες της Επιτροπής

Η διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων της Επιτροπής γίνεται από μόνιμο προσωπικό. Οι απολαβές του προσωπικού και τα έξοδα λειτουργίας του Γραφείου καλύπτονται εξ'ολοκλήρου από κονδύλι που παραχωρείται στα πλαίσια του άρθρου 474 "Χορηγία προς την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων" του Κεφαλαίου 15.01 - Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Κατά την 1^η Δεκεμβρίου 2001 το μόνιμο προσωπικό απαρτιζότο από 1 Προϊστάμενο (κλ. Α11), 2 Λειτουργούς (κλ. Α8-Α10) και 1 Γραφέα (κλ. Α2-Α5-Α7). Κατά τη διάρκεια του έτους, για τη διεκπεραίωση των εργασιών της υπηρεσίας, κρίθηκε αναγκαία η

εργοδότηση έκτακτου προσωπικού κατά περιόδους.

Τον Ιούλιο του 2001 οι υπηρεσίες του Προέδρου της Επιτροπής τερματίστηκαν λόγω της προαγωγής του σε Γενικό Διευθυντή και μετακίνησής του από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η θητεία της Επιτροπής έληξε στις 2/10/01. Η νέα Επιτροπή διορίστηκε το Δεκέμβριο 2001 με αναδρομική ισχύ από τις 2/10/01. Η απουσία Προέδρου και η καθυστέρηση στο διορισμό των μελών της νέας Επιτροπής προκάλεσε κάποια στασιμότητα στην υλοποίηση των στόχων της και την προώθηση των συμφερόντων των ατόμων με νοητική υστέρηση.

Οι κανονικές συνεδρίες της Επιτροπής ανήλθαν σε 15. Παράλληλα έγιναν 8 ειδικές συνεδρίες από Υπεπιτροπές σχετικά με:

- (i) τον χειρισμό των εκδηλώσεων για την Εβδομάδα Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων,
- (ii) την προώθηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά ηλικίας ως 6 χρόνων,
- (iii) την κατάρτιση κανονισμών που αφορούν τους όρους πρόσληψης και υπηρεσίας των υπαλλήλων.

Οι κυριότερες δραστηριότητες της Επιτροπής για το 2001 παραθέτονται σε συντομία πιο κάτω:

1. Νομοθεσία

- *Τροποποίηση του Νόμου 117/89*

Τον Μάιο του 2000 το κείμενο τροποποίησης του Νόμου 117/89 στάλθηκε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για εξέταση και προώθηση στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Η διαδικασία αυτή δεν ολοκληρώθηκε μέσα στο 2001 και συνεχίζεται μέσα στο 2002. Η ολοκλήρωση της διαδικασίας εντός του 2002 θεωρείται υψίστης σημασίας για την αποτελεσματικότερη δράση της Επιτροπής.

Η αναθεώρηση της νομοθεσίας αποσκοπεί στη διασαφήνιση και την αναβάθμιση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής, γεγονός το οποίο θα συμβάλει ουσιαστικά στην αναγνώριση του ρόλου της ιδιαίτερα από τον κρατικό μηχανισμό.

- *"Οι Περί Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Νοητική Υστέρηση (Όροι Πρόσληψης και Υπηρεσίας Υπαλλήλων Πειθαρχική Διαδικασία) Κανονισμοί του 2001"*

Μέσα στο 2001 η Επιτροπή ασχολήθηκε με την κατάρτιση των πιο πάνω Κανονισμών, αντίγραφο των οποίων υποβλήθηκε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για εξέταση και προώθησή τους στο Υπουργικό Συμβούλιο.

2. Καταγραφή των Ατόμων με Νοητική Υστέρηση και Δημιουργία Μητρώου

Μέσα στο 2001 καταχωρήθηκαν σε ειδικό λογισμικό αναθεωρημένα στοιχεία σχετικά με τις ανάγκες 1800 περίπου ατόμων με νοητική υστέρηση. Παράλληλα καταγράφηκαν 120 νέες περιπτώσεις οι οποίες αφορούσαν κυρίως παιδιά ηλικίας μέχρι 6 χρόνων. Ο συνολικός αριθμός των ατόμων με νοητική υστέρηση που έχει καταγραφεί για σκοπούς στατιστικής (Μητρώο Α), σύμφωνα με το άρθρο 7(α) του Νόμου 117/89, ανέρχεται στα 2371 άτομα (ποσοστό 0.35% του συνολικού πληθυσμού)⁽¹⁾.

Στα πλαίσια της τήρησης του Μητρώου Α, οι ανάγκες των ατόμων με νοητική υστέρηση έχουν κωδικοποιηθεί σύμφωνα με τις πιο κάτω κατηγορίες:

- εκπαιδευτική αγωγή (γραφή, ανάγνωση)
- σοβαρό οικονομικό πρόβλημα
- Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας/Ίδρυμα
- συνεχής φροντίδα στο σπίτι
- μερική φροντίδα/στήριξη στο σπίτι
- επαγγελματική αποκατάσταση

(1): Στατιστικά στοιχεία για το Μητρώο Α δίδονται στο Παράρτημα 1

- ιατρική περίθαλψη
- προγράμματα ψυχαγωγίας

Από το συνολικό αριθμό των ατόμων που έχουν καταγραφεί, 1086 άτομα (ποσοστό 47%) δήλωσαν ότι έχουν τουλάχιστο μια από τις πιο πάνω ανάγκες.

Μέσα στο 2002 προωθείται η αναθεώρηση στοιχείων που προσδιορίζουν το βαθμό εξάρτησης των ατόμων αυτών γιατί σε αρκετές περιπτώσεις η πληροφόρηση για το βαθμό αναπηρίας δεν είναι ξεκάθαρη.

Παράλληλα, μέσα στο 2002 αναμένεται να τηρηθεί η επίσημη διαδικασία όπως αυτή ορίζεται στο Νόμο 117/89, άρθρο 7, για τον καταρτισμό του Μητρώου Β. (Η περίληψη κάποιου στο Μητρώο Β τεκμηριώνει ότι είναι άτομο με νοητική υστέρηση).

2. Εκπαιδευτικό Έργο/Παροχή Συμβουλευτικών Υπηρεσιών

Μια από τις κύριες δραστηριότητες της Επιτροπής αφορά εκπαιδευτικό έργο και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε προγράμματα που λειτουργούν ιδρύματα ή άλλες οργανώσεις. Συγκεκριμένα:

- Μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων του, το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής παρείχε:
 - (i) εκπαίδευση των φροντιστών και άλλου προσωπικού των ιδρυμάτων/κέντρων ημέρας (όπως των καθοδηγητών εργασίας και των κατ' οίκον επισκεπτριών) αναφορικά με το χειρισμό των ενοίκων, το διαχωρισμό ρόλων και τις διαπροσωπικές σχέσεις,
 - (ii) εκπαίδευση γονιών στον τρόπο χειρισμού των παιδιών τους, και
 - (iii) σε ορισμένες περιπτώσεις ειδική εκπαίδευση στους ενοίκους ιδρυμάτων/κέντρων ημέρας.

Η διάρκεια και το είδος εκπαίδευσης που παρείχετο διέφερε. Στο Ίδρυμα Χρίστου Στέλιου Ιωάννου η τεχνική βοήθεια από την Επιτροπή παρείχετο εβδομαδιαία και

αφορούσε την εφαρμογή του προγράμματος Portage, το οποίο είναι ένα προοδευτικό μοντέλο έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά ηλικίας μέχρι 6 χρόνων. Εβδομαδιαία εκπαίδευση προσφερόταν στα κέντρα ημερήσιας φροντίδας Φαβιέρου και Στροβόλου και αφορούσε κυρίως προγράμματα κατάρτισης προσωπικού. Σε τακτική βάση, τόσο εξατομικευμένα όσο και με σεμινάρια, η Επιτροπή πρόσφερε τεχνική βοήθεια που αφορούσε το θεσμό της εργοδότησης με στήριξη στην ανοιχτή αγορά. Η βοήθεια αυτή προσφέρθηκε στα κέντρα ημερήσιας φροντίδας "Σκαπανέας" (Λ/σία), "Αγ.Λάζαρος" (Λ/κα), "Απ.Λουκάς" (Λ/σός), "Αγ.Στέφανος" (Λ/σός), και "Απ.Παύλος" (Λιοπέτρι). Τεχνική βοήθεια παραχωρήθηκε επίσης στο Σύνδεσμο για τον Αυτισμό και στη Στέγη "Νέα Ελεούσα". Λεπτομέρειες για εξειδικευμένα σεμινάρια δίδονται στην ενότητα II.7.

- Μέσα στα πλαίσια της στενής συνεργασίας με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το επιστημονικό προσωπικό της Επιτροπής επισκέφθηκε μετά από συνεννόηση, σχολεία Δημοτικής, Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης, στα οποία φοιτούσαν παιδιά με νοητική υστέρηση, με στόχο τη βοήθεια στην επίλυση προβλημάτων και τη διεξαγωγή ερευνητικών εργασιών. Παρόμοιες επισκέψεις έγιναν στα ειδικά σχολεία. Συνολικά έγιναν 30 επισκέψεις.
- Για την απόκτηση τεχνογνωσίας, η Επιτροπή συνέχισε τη συνεργασία της σε ευρωπαϊκά και διεθνή επίπεδα με (α) την Ευρωπαϊκή Ομάδα Εργασίας για την Έγκαιρη Παρέμβαση (European Network in Early Intervention) και (β) ερευνητικές ομάδες εργασίας του Αμερικανικού Συμβουλίου Council of Exceptional Children (C.E.C.).

4. Τεχνική Επίβλεψη των Προγραμμάτων της Εργοδότησης με Στήριξη

Μέσα στο 2001 η Επιτροπή συνέχισε να παρέχει τεχνική επίβλεψη των προγραμμάτων της εργοδότησης με στήριξη.

Ο θεσμός της εργοδότησης με στήριξη, ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή από το Σεπτέμβριο του 1996, προωθεί την εργοδότηση ατόμων με αναπηρίες στην ανοιχτή αγορά εργασίας.

Για την εφαρμογή του θεσμού λειτουργούν προγράμματα τα οποία συντονίζουν οι “καθοδηγητές εργασίας”. Ο “καθοδηγητής εργασίας”, έχει την ευθύνη να βρει εργασία, να εκπαιδεύσει και να στηρίζει στο χώρο εργασίας περιορισμένο αριθμό ατόμων με νοητική υστέρηση.

Διοικητικά τα προγράμματα ανήκουν σε εθελοντικές οργανώσεις που ασχολούνται με άτομα με νοητική υστέρηση. Το κάθε πρόγραμμα επιχορηγείται από την Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων με £6.000 το χρόνο. Στο τέλος του 2001, στις περιοχές Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας και ελεύθερης Αμμοχώστου λειτουργούσαν συνολικά 12 προγράμματα, μέσα από τα οποία εργοδοτήθηκαν περίπου 122 άτομα. Σε σχέση με το 2000, παρατηρείται αύξηση στο ποσοστό εργοδότησης γύρω στο 20%. Παρά τις προσπάθειες που έγιναν, η λειτουργία προγραμμάτων στην επαρχία Πάφου και την ύπαιθρο δεν είναι μέχρι στιγμής εφικτή λόγω λειτουργικών δυσκολιών.

Για σκοπούς παρακολούθησης των προγραμμάτων, κατά τη διάρκεια του έτους έγιναν περίπου 30 επισκέψεις στους χώρους εργασίας των ατόμων. Παράλληλα έγιναν 3 τακτικές συναντήσεις των καθοδηγητών εργασίας στα γραφεία της Επιτροπής, για συντονισμό των προγραμμάτων και αντιμετώπιση, χειρισμό των προβλημάτων που προέκυψαν.

Το Δεκέμβριο πραγματοποιήθηκε από Λειτουργό της Επιτροπής εξειδικευμένο σεμινάριο με θέμα το χειρισμό των ατόμων με νοητική υστέρηση που εργοδοτούνται μέσα από τα προγράμματα εργοδότησης.

Για την αναβάθμιση του θεσμού, κυρίως όσον αφορά τη διοικητική δομή των προγραμμάτων και την επαγγελματική πρακτική, έγινε εισήγηση από ειδικούς συμβούλους (1999, 1998) για τη σύσταση

ενός ειδικού φορέα. Η προώθηση της σύστασης ενός τέτοιου φορέα δεν έγινε κατορθωτή μέσα στο 2001. Το θέμα αυτό εξακολουθεί να μελετάται.

5. Εξέταση παραπόνων/αιτημάτων

Η Επιτροπή ασχολήθηκε με την εξέταση 50 περίπου προσωπικών παραπόνων που προέκυψαν μέσα από το μηχανισμό του Μητρώου και μέσα από καταγγελίες από τους γονείς/κηδεμόνες ατόμων με νοητική υστέρηση. Παράλληλα, η Επιτροπή ασχολήθηκε με το χειρισμό ομαδικών αιτημάτων/παραπόνων.

Τα παράπονα/αιτήματα γενικά αφορούν στην:

- (i) ανεπαρκή παροχή υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας και κατ' οίκον στήριξης,
- (ii) ανεπαρκή παροχή ειδικής αγωγής σε παιδιά που φοιτούν στα κανονικά σχολεία,
- (iii) αποϊδρυματοποίηση ατόμων που βρίσκονται στο Νοσοκομείο Αθαλάσσας,
- (iv) δυσλειτουργία διοικητικών συμβουλίων σωματείων που λειτουργούν προγράμματα κοινωνικής αποκατάστασης,
- (v) έλλειψη υπηρεσιών στην ύπαιθρο και στην επαρχία Πάφου,
- (vi) ύπαρξη σοβαρών οικονομικών αναγκών,
- (vii) τηλεοπτική προβολή της οικογενειακής κατάστασης ατόμων με νοητική υστέρηση, και
- (viii) εργοδότηση στην ανοιχτή αγορά εργασίας.

Τα παράπονα παραπέμπονται στις αρμόδιες Υπηρεσίες για χειρισμό/επίλυση, αλλά συνήθως λίγα απ' αυτά επιλύονται. Τα περισσότερα προβλήματα διαιωνίζονται. Η Επιτροπή προσβλέπει στην ψήφιση της τροποποίησης του Νόμου 117/89, σύμφωνα με την οποία θα της παρέχεται εξουσία για άμεση παρέμβαση και υποβολή θέσεων για λήψη διορθωτικών μέτρων.

Αναφορικά με την αποϊδρυματοποίηση και αποκατάσταση των 51 ατόμων με νοητική υστέρηση που διαμένουν στο Νοσοκομείο Αθαλάσσης, η Επιτροπή κατέβαλε ιδιαίτερες προσπάθειες μέσα στο 2001. Στα πλαίσια της δράσης της, είχε συναντήσεις με τους Υπουργούς Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Υγείας. Κλήθηκε επίσης να υποβάλει τις θέσεις της στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Υγείας στην παρουσία της Επιτρόπου Διοικήσεως.

Με σκοπό τη δημιουργία υπηρεσιών στην ύπαιθρο, το προσωπικό της Επιτροπής, σε συνεργασία με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, πραγματοποίησε 4 επισκέψεις στο χωριό Πελέντρι (επαρχία Λεμεσού). Στις επισκέψεις αυτές έγινε συνάντηση και συζήτηση με τους κοινοτάρχες της ευρύτερης περιοχής και το Συμβούλιο Κοινοτικής Ευημερίας Πελεντρίου, με στόχο τη δημιουργία κέντρου ημερήσιας φροντίδας. Παράλληλα, στις επισκέψεις αυτές έγινε αξιολόγηση των αναγκών 20 περίπου ατόμων με νοητική υστέρηση. Αρκετά από τα άτομα αυτά φροντίζονται από τους ηλικιωμένους γονείς τους, γεγονός το οποίο υπογραμμίζει την ανάγκη στήριξής τους από το κράτος και την κοινότητα. Η λειτουργία κέντρου ημερήσιας φροντίδας στην περιοχή εξακολουθεί να εκκρεμεί.

6. Δημιουργία και λειτουργία συστήματος υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης για παιδιά με νοητική υστέρηση στην Κύπρο

Μετά από μακροχρόνια μελέτη του θέματος, η Επιτροπή εισηγήθηκε προς τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων τη δημιουργία υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης. Ο Υπουργός υπέβαλε στο Υπουργικό Συμβούλιο σχετική πρόταση, το οποίο με απόφασή του με αρ.54.482, ημερ. 31/10/01, την ενέκρινε. Η συνολική δαπάνη της Πρότασης για το 2002 ανέρχεται στις £75.000. Οι λεπτομέρειες της εφαρμογής της απόφασης έχουν παραπεμφθεί στους Υπουργούς Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Οικονομικών.

Οι υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης είναι υπηρεσίες που ενισχύουν την ανάπτυξη του σώματος, της κίνησης, του λόγου, της αντίληψης και της αυτομέριμνας. Οι υπηρεσίες αυτές προσφέρονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (ως 6 χρόνων) που παρουσιάζουν προβλήματα ή διαταραχές στην ανάπτυξη. Ένα ολοκληρωμένο σύστημα υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης περιλαμβάνει παράλληλα υπηρεσίες στήριξης και καθοδήγησης της οικογένειας.

Η έγκαιρη παρέμβαση αποσκοπεί στην πρόληψη/μείωση του βαθμού της εξάρτησης/αναπηρίας που θα αναπτύξει ένα παιδί με νοητική υστέρηση ή/και άλλες διαταραχές στην ανάπτυξη. Η έγκαιρη παροχή των κατάλληλων υπηρεσιών έχει μελλοντικά θετικές επιπτώσεις, γιατί αφ' ενός ενισχύει την ανεξαρτητοποίηση του ατόμου με ειδικές ανάγκες και βελτιώνει την ποιότητα ζωής του ως ενήλικα και αφ' ετέρου απαμβλύνει την οικογένεια από τη συνεχή φροντίδα και στήριξή του. Μακροπρόθεσμα, το κράτος επιβαρύνεται λιγότερο με κοινωνικές παροχές.

Έχει διαπιστωθεί πως οι υπηρεσίες που παρέχονται τόσο από το δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα είναι ανεπαρκείς και ικανοποιούν μόνο το 20% των περιπτώσεων. Επίσης, μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα παρατηρείται έλλειψη συντονισμού και η προσέγγιση που ακολουθείται έχει επίκεντρο τις ιατρικές υπηρεσίες και όχι όλο το φάσμα των υπηρεσιών που αναμένεται να προσφέρονται.

Για την προώθηση μελέτης σχετικά με τη δημιουργία και λειτουργία ενός καθολικού συστήματος υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης, η Επιτροπή προχώρησε, το Νοέμβριο του 2001, στη μετάκληση Συμβούλου από το εξωτερικό.

7. Πραγματοποίηση διαλέξεων σε σεμινάρια/συνέδρια στην Κύπρο

Σε μονοήμερα σεμινάρια που διοργάνωσε η ίδια η Επιτροπή ή άλλες οργανώσεις και

φορείς, το προσωπικό και μέλη της Επιτροπής πραγματοποίησαν τις πιο κάτω διαλέξεις:

- Διαπροσωπικές σχέσεις και κοινωνικοί προβληματισμοί. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν σε 70 περίπου μέλη της Οργάνωσης Μαθητευομένων και Αποφοίτων του Κέντρου Επαγγελματικής Αποκατάστασης Αναπήρων.
- Αναπτυξιακές διαταραχές και εκπαίδευση. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν σε 50 περίπου γονείς του Συνδέσμου Γονέων του Γ' Δημοτικού Σχολείου Αραδίππου, στο οποίο λειτουργεί μονάδα ειδικής εκπαίδευσης.
- Αυτισμός: Αναπτυξιακές διαταραχές. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν σε 90 περίπου γονείς του Συνδέσμου για Άτομα με Αυτισμό.
- Αγονίες και προσδοκίες των γονέων ατόμων με νοητική υστέρηση. Νόμος 117/89 – Ο ρόλος της Επιτροπής Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων, στόχοι και αδυναμίες. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν σε 30 περίπου φοιτητές του Ομίλου Ειδικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κύπρου.
- Χειρισμός ατόμων με νοητική υστέρηση τα οποία εργοδοτούνται στην ανοιχτή αγορά εργασίας. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν στους 12 καθοδηγητές εργασίας οι οποίοι είναι οι συντονιστές των προγραμμάτων εργοδότησης με στήριξη (Ενότητα II.4)
- Χειρισμός ατόμων με σοβαρές και πολλαπλές αναπηρίες. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν σε 10 γονείς και στο προσωπικό της Σχολής Τυφλών.
- Εκπαίδευση προσωπικού. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν στο προσωπικό του Ειδικού Σχολείου Ευαγγελισμός
- Ο χειρισμός ενηλίκων ατόμων με νοητική υστέρηση. Για το θέμα αυτό έγινε ολοήμερο σεμινάριο στα γραφεία της Επιτροπής το οποίο παρακολούθησαν 60 περίπου φροντιστές που εργοδοτούνται σε Ιδρύματα και Σπίτια στην Κοινότητα.
- Σεβασμός προς τη διαφορετικότητα. Η διάλεξη αυτή απευθυνόταν σε 30 περίπου φοιτητές προδημοτικής εκπαίδευσης της Τριτοβάθμιας Σχολής Intercollege.

Μέσα στο 2001, μέλη του προσωπικού και της Επιτροπής παρακολούθησαν τα πιο κάτω σεμινάρια/συνέδρια/ημερίδες στην Κύπρο:

- Ημερίδα «Εκπαίδευση για όλους: εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική για την ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο γενικό σχολείο», την οποία διοργάνωσε ο Κυπριακός Όμιλος Ειδικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κύπρου
- Σεμινάριο για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Leonardo da Vinci TRIJO (Training increasing job opportunities), το οποίο διοργάνωσε το Ίδρυμα Χρίστου Στέλιου Ιωάννου
- Σεμινάριο «Η ομαλοποίηση στη ζωή των ανθρώπων με νοητική υστέρηση», το οποίο διοργάνωσε το Ίδρυμα "Έλικας"
- Επιστημονικό Σεμινάριο για τη Δυσλεξία, το οποίο διοργάνωσε το Ινστιτούτο Νευροεπιστήμης και Τεχνολογίας Κύπρου
- Εκδηλώσεις για το Έτος Ψυχικής Υγείας, τις οποίες διοργάνωσαν οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και σχετικές οργανώσεις
- 6^η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη Εθνικών Επιτροπών Βιοηθικής: Genetics and Society: opportunities and threats, την οποία διοργάνωσε η Νομική Υπηρεσία της Δημοκρατίας
- Ημερίδα «Πληροφόρηση – Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για Επαγγελματική Κατάρτιση Leonardo da Vinci», την οποία διοργάνωσε το Κέντρο Παραγωγικότητας

8. Διαφώτιση/ Εκδόσεις

Κατά τη διάρκεια της Εβδομάδας Νοητικά Καθυστερημένου Ατόμου, 12-19 Οκτωβρίου 2001, η Επιτροπή μερίμνησε για την πραγματοποίηση πολλαπλών εκδηλώσεων τόσο άμεσα από την ίδια όσο και από τους συνεργάτες της.

Συγκεκριμένα η Επιτροπή είχε άμεση εμπλοκή στα πιο κάτω:

- Δημοσιογραφική Διάσκεψη – κήρυξη έναρξης της Εβδομάδας από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Επειδή η Εβδομάδα ήταν αφιερωμένη στην έγκαιρη παρέμβαση, στην έναρξη συμμετείχε και ο σύμβουλος της Επιτροπής για το σχεδιασμό και τη λειτουργία ενός συστήματος υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης στην Κύπρο.

- Τηλεοπτική και ραδιοφωνική προβολή του συνθήματος «Έγκαιρη Παρέμβαση για Καλύτερη Ποιότητα Ζωής».
- Τηλεοπτική και ραδιοφωνική προβολή συζητήσεων και δημοσίευση άρθρων που να παραθέτουν τα προβλήματα των ατόμων με νοητική υστέρηση και να προάγουν το δικαίωμα για ίσες ευκαιρίες.
- Έκδοση και κυκλοφορία αφίσας σε όλες τις επαρχίες.

Σε συνεννόηση με την Επιτροπή, έγιναν παράλληλα δραστηριότητες από τους πιο κάτω συνεργάτες:

A. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

- Κυκλοφορία της αφίσας και σχετικής εγκυκλίου για ευαισθητοποίηση των μαθητών σε όλα τα δημόσια σχολεία

B. Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου

- Χαιρετισμός από την Ιερά Αρχιεπισκοπή κατά την τελετή έναρξης
- Συμμετοχή εκπροσώπων της εκκλησίας σε τηλεοπτικές συζητήσεις

Γ. Εκδηλώσεις Ειδικών Σχολείων, Ιδρυμάτων, Κέντρων, Συνδέσμων

- Δικοινοτικό σεμινάριο με θέμα την Έγκαιρη Παρέμβαση
- Συμμετοχή ατόμων με νοητική υστέρηση σε ευρωπαϊκά προγράμματα
- Επισκέψεις σε Δημαρχεία, Νοσοκομεία και άλλους δημόσιους χώρους καθώς και χώρου αναψυχής
- Αιμοδοσία
- Φιλοξενία μαθητών ειδικών σχολείων σε σχολεία Δημοτικής/Μέσης Εκπαίδευσης
- Καθαριότητα δημόσιων χώρων και δενδροφύτευση πάρκου από άτομα με νοητική υστέρηση

- Προσφορά χειροποίητων κατασκευών από άτομα με νοητική υστέρηση σε δημόσιες υπηρεσίες
- Τοιχοκόλληση αφισών από άτομα με νοητική υστέρηση
- Κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως θεατρικές παραστάσεις, μουσικό απόγευμα, χοροεσπερίδες, συναυλία

Δ. Ειδικοί Ολυμπιακοί

- Πραγματοποίηση στην Κύπρο της Γενικής Συνέλευσης Ειδικών Ολυμπιακών Ευρώπης/Ευρωασίας.

Ε. Οργανισμός Νεολαίας

- Συμμετοχή ατόμων με νοητική υστέρηση στα προγράμματα «Γνωρίστε την Κύπρο» και «Κύπρος Αιγαίο Μύθος Ιστορία Τέχνη»

Στ. Κυπριακή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου

- Προβολή του συνθήματος της Εβδομάδας κατά τη διάρκεια των αγώνων Α και Β κατηγορίας.

Μέσα στο 2001, η Επιτροπή, σε συνεργασία με το Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου, προκήρυξε διαγωνισμό ανάμεσα στους φοιτητές με αντικείμενο την παραγωγή εποπτικού υλικού ως εργαλείου ευαισθητοποίησης του μαθητικού κόσμου. Δυστυχώς, η υποβολή έργων δεν ήταν ικανοποιητική και ο διαγωνισμός ματαιώθηκε.

Το τέλος του 2001 εκδόθηκαν τα διηγήματα που βραβεύθηκαν από την Επιτροπή στο διαγωνισμό που προκήρυξε το 2000 και τα οποία εκτυπώθηκαν δωρεάν από το Κυβερνητικό Τυπογραφείο. Από τα 1000 αντίτυπα που έχουν εκδοθεί, τα 600 έχουν σταλεί στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης (Δημόσια και Ιδιωτικά) για εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών τους.

Η αφίσα που έγινε για την Εβδομάδα Νοητικά Καθυστερημένου Ατόμου εκδόθηκε υπό μορφή Χριστουγεννιάτικης κάρτας.

9. Συμμετοχή σε συνέδρια στο εξωτερικό

Η Επιτροπή έχει αναπτύξει σχέσεις με οργανισμούς του εξωτερικού, με σκοπό την παρακολούθηση των εξελίξεων και την ανάλογη αναπροσαρμογή των στόχων και δραστηριοτήτων της. Μέσα στα πλαίσια αυτών των σχέσεων, κατά το 2001 μέλη του προσωπικού και της Επιτροπής συμμετείχαν στα πιο κάτω συνέδρια και πραγματοποίησαν μια επίσκεψη:

- 5th Conference of the European Union of Supported Employment
Support For All
28-30/3/2001, *Edinburgh -SCOTLAND*
- Επίσκεψη στο Ίδρυμα Varbas στο Όσλο της Νορβηγίας για επί τόπου παρακολούθηση προγραμμάτων που αφορούν την κατάρτιση και εργοδότηση ατόμων με αναπτυξιακές διαταραχές, περιλαμβανομένης της εργοδότησης με στήριξη
28-29/5/01, *Oslo – Norway*
- EURLY AID (European Network in Early Intervention) Working Days
“Strategies against social exclusion; the inclusion of handicapped children and their families in society”
27-30/9/2001, *Eupen – Belgium*
- EY ZHN – The ALTER EXPO
 - Συνέδριο Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες
 - 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο:
Η Αποκατάσταση
 - Έκθεση προϊόντων για άτομα με αναπηρίες
30/11-2/12 2001, *Αθήνα - ΕΛΛΑΔΑ*

III. Αξιολόγηση των Υφιστάμενων Υπηρεσιών

Η εικόνα των υφιστάμενων υπηρεσιών προς τα άτομα με νοητική υστέρηση, παραμένει περίπου η ίδια με αυτή που παρατίθεται στην Ετήσια Έκθεση της Επιτροπής για το 2000.

Παρατηρείται μεγάλο κενό μεταξύ της νομοθεσίας και των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τα άτομα με νοητική υστέρηση. Η μέχρι σήμερα ανάληψη αρμοδιοτήτων από την ιδιωτική πρωτοβουλία δεν είναι

αποτελεσματική. Η έλλειψη συντονισμού είναι αισθητή σε όλα τα επίπεδα. Την όλη εικόνα δυσχεραίνει η δημιουργία πληθώρας ιδρυμάτων/ συνδέσμων ή άλλων παρόμοιων οργανώσεων, των οποίων η χρηματοδότηση δεν είναι ικανοποιητική για τη δημιουργία και τη συντήρηση κατάλληλων υποδομών και τα οποία σε μεγάλο αριθμό υπολειτουργούν.

Τα προγράμματα που λειτουργούν κυρίως οι εθελοντικές οργανώσεις παρουσιάζουν διοικητικές και οργανωτικές αδυναμίες με αποτέλεσμα τα επίπεδα των προσφερόμενων υπηρεσιών να είναι ανεπαρκή. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η εποπτεία αυτών των οργανώσεων θα πρέπει να ανήκει στα αρμόδια κρατικά όργανα.

Η Επιτροπή παρακολουθεί με ανησυχία κενά που παρατηρούνται στην ψυχοσυναισθηματική και οικονομική στήριξη των οικογενειών των ατόμων με νοητική υστέρηση και ευελπιστεί στη σύντομη αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Η επέκταση του θεσμού της λειτουργίας Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας και Σπιτιών στην Κοινότητα, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες όλων των ατόμων σ' όλες τις περιοχές με πλήρη κάλυψη όλων των εξόδων λειτουργίας, δεν προχωρεί με τους αναμενόμενους ρυθμούς.

Το θέμα αυτό είναι άμεσα συνδεδεμένο με την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης και αποκατάστασης τόσο των 51 ατόμων που διαμένουν στο Νοσοκομείο Αθαλάσσης όσο και αρκετών άλλων ατόμων (γύρω στα 54) που διαμένουν σε Στέγες Ηλικιωμένων. Οι ρυθμοί επίλυσης και αυτού του θέματος παραμένουν αργοί.

Οι μηχανισμοί που έχουν προταθεί για παροχή ειδικής εκπαίδευσης/αγωγής σε όλα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες (Νόμος 113(Ι) του 1999) κινούνται με πολύ αργούς ρυθμούς και πολλές φορές υιοθετούνται λύσεις ανάγκης που δε θεωρούνται ικανοποιητικές από την Επιτροπή.

Δημογραφικά Στοιχεία των ατόμων με νοητική υστέρηση που βρίσκονται καταχωρημένα στο Μητρώο Α της Επιτροπής για το έτος 2001

Συνολικός αριθμός: 2371 άτομα, 0,35% του συνολικού πληθυσμού

Φύλο	Αρ. Ατόμων	%
Άντρες	1257	53
Γυναίκες	1114	47
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Ηλικία	Αρ. Ατόμων	%
0 - 20 χρόνων*	545	23
21 – 40 χρόνων**	806	34
41+**	1020	43
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

* από αυτούς οι 285 φοιτούν σε κανονικό σχολείο

** από αυτούς οι 261 εργοδοτούνται

Συγκριτικά με στοιχεία του 1998*, παρατηρείται αύξηση κατά 5% στον αριθμό των ατόμων που φοιτούν στα δημόσια σχολεία.

Οικογενειακή Κατάσταση	Αρ. Ατόμων	%
Έγγαμος: Ναι	95	4
Όχι	2276	96
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Επάγγελμα πατέρα	Αρ. Ατόμων	%
Διοικητικοί/προσωντούχοι	95	4
Υπάλληλοι υπηρεσιών	190	8
Γραφείς/πωλητές	95	4
Τεχνίτες/χειριστές μηχανών	331	14
Ανειδίκευτοι	237	10
Γεωργοί	95	4
Συνταξιούχοι/απεβίωσαν	1233	52
Άλλοι/άνεργοι	95	4
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Συγκριτικά με στοιχεία του 1998*, παρατηρείται σημαντική αύξηση (κατά 12%) στον αριθμό των ατόμων των οποίων οι γονείς είναι συνταξιούχοι ή απεβίωσαν.

* Το έτος 1998 έχει γίνει η πρώτη παγκόπρια καταγραφή των ατόμων με νοητική υστέρηση από την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων

Επαρχία	Αρ. Ατόμων	%
Λευκωσία	996	42
Λεμεσός	664	28
Λάρνακα και Αμμόχωστος	498	21
Πάφος	213	9
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Συγκριτικά με στοιχεία του 1998*, παρατηρείται μικρή αύξηση (κατά 2%) στην επαρχία Λευκωσίας και ανάλογη μείωση στην επαρχία Λεμεσού. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε μετακίνηση ατόμων λόγω τοποθέτησής τους σε ιδρύματα στη Λευκωσία.

Επίπεδο νοητικής υστέρησης	Αρ. Ατόμων	%
Ελαφριά	783	33
Μέτρια	901	38
Σοβαρή	474	20
Αδιάγνωστο	213	9
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Παρουσία συνδρόμου	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	474	20
Όχι	1660	70
Αδιάγνωστο	237	10
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Παρουσία άλλης σωματικής αναπηρίας	Αρ. Ατόμων	%
Ναι	1423	60
Όχι	830	35
Αδιάγνωστο	118	5
ΣΥΝΟΛΟ	2371	100

Λαμβάνουν υπηρεσίες παγκύπρια	Αρ. Ατόμων	%
Ιδρύματα	380	16
Ειδικά Σχολεία	142	6
Κέντρα Ημέρας	95	4
Νοσοκομείο Αθαλάσσης	47	2
Στέγες Ηλικιωμένων	47	2
Άλλα προγράμματα	166	7
ΣΥΝΟΛΟ	877	37

(Το υπόλοιπο 63% δε λαμβάνει καμιά από τις πιο πάνω υπηρεσίες)

* Το έτος 1998 έχει γίνει η πρώτη παγκύπρια καταγραφή των ατόμων με νοητική υστέρηση από την Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων

Ετήσια Έκθεση

2001

**ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2001***

Κρατικά Μέλη

Κος Σωτήρης Σωτηρίου	Πρόεδρος
	Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κα Ευανθία Παπασάββα	Αναπληρωτής Πρόεδρος
	Υπ. Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Κα Λυγία Πούλλου	Υπουργείο Υγείας
Κος Στέλιος Νεοφύτου	Υπουργείο Οικονομικών
Κος Παύλος Πασχάλη	Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Ιδιωτικά Μέλη - Παγκύπριος Σύνδεσμος Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων

Κος Σωτήρης Ξιούρος
Κα Μαρία Μαρμαρά
Κος Στάθης Αργυρίδης
Κος Μάριος Λοΐζου
Κος Κωνσταντίνος Εφραίμ

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΝΟΗΤΙΚΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2001**

Κα Στέλλα Μουστάκα Πλέιπελ	Προϊστάμενη Υπηρεσιών
Κος Νεόφυτος Κωνσταντινίδης	Λειτουργός
Κα Ειρένα Σαμαρία	Λειτουργός
Κα Στάλω Διομήδους	Βοηθός Γραμματειακός Λειτουργός

* Τον Οκτώβριο του 2001 η θητεία των πιο πάνω μελών έληξε. Στη σύσταση της νέας Επιτροπής (Οκτ. 2001-Οκτ. 2005) παραμένουν οι κα Λυγία Πούλλου, κος Στέλιος Νεοφύτου, κος Παύλος Πασχάλη, κος Σωτήρης Ξιούρος, κα Μαρία Μαρμαρά, κος Μάριος Λοΐζου και κος Κωνσταντίνος Εφραίμ. Παράλληλα ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων έχει διορίσει τα πιο κάτω νέα μέλη:

Κρατικά Μέλη

κα Τούλα Κούλουμου	Πρόεδρος ΕΠΝΚΑ	} Υπ. Εργασίας και Κοινων. Ασφαλίσεων
κος Τάκης Αγγελίδης	Αναπληρωτής Πρόεδρος ΕΠΝΚΑ	

Ιδιωτικά Μέλη

κος Κυριάκος Στεφάνου - Παγκύπριο Σύνδεσμο Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων